

Nejvyšší soud provedl to, čeho bylo třeba k obnovení a upevnění úcty před zákonem. Rozsudkem, velmi důkladně odůvodněným uznal žalovaného povinným, obnoviti stav domu, jaký byl před počátkem nástavby, a to do tří měsíců.

Z tohoto zajímavého rozhodnutí (sb. č. 7050) uvedeno budiž toto: »Přes to, že oba nižší soudy uznávají, že žalovaný porušil spoluvlastnické právo manželčino, (§ 828 o. z.), nevyhověly žalobě. První soud učinil tak jen z důvodů vhodnosti, uváděje, že při všeobecné bytové tísní nelze vyhověti žalobě, protože by to odporovalo zdravému rozumu, dobrým mravům a veřejným zájmům. Odvolací soud snažil se sice opřít svůj potvrzující rozsudek o nějaké zákonné předpisy, zejména o obdobu §§ 1038 a 1447 o. z., ale uplatnil v podstatě také jen důvody vhodnosti a účelnosti, uváděje že »škoda a újma, které by byly spojeny s odstraněním přístavby, s velikým nákladem provedené, jsou tak citelné a značné, a přiči se toto odstranění tak zřejmě zájmům spolumajitelů domu, že nutno považovati navrácení v předešlý stav za relativně nemožné«.

»Rozsudky ty nelze uvést v soulad se zákonem. Lze bez dalšího přiznati, že soudy, majíce za nynějších bytových poměrů rozhodovati rozepře tohoto druhu, jsou na rozpacích, mají-li vyhověti předpisům psaného práva, či požadavkům vhodnosti a účelnosti. Ale ať rozhodnou tak aneb onak, nikdy se nevyhnou rozporu s návrhy té neb oné strany a nikdy se nevyhnou nepřiznivé kritice zastancův toho neb onoho názoru (srv. na př. nepřiznivou kritiku rozl. nejv. soudu čj. Rv I 1046/25 č. 5116 sb. n. s. ve článku »Co jest proti dobrým mravům« v Českém Právu z roku 1926 č. 1). V takových případech nezbyvá soudu než postupovati podle zákona, a to i za cenu výtky nechápavosti potřeb životních«.

Na to odpovídám, že největší potřebou životní jest, aby byl občanstvem respektován zákon. Po tomto rozsudku si kde kdo rozmyslí, postaviti se na odpor právu a svévolně provést věc hospodářsky snad účelnou, ale rušící vědomky a úmyslně právní řád. Soud musí občanstvo vychovávat k úctě před zákonem. Nebude-li toho činiti, kdo udrží v mezích divoký egoism v soutěžení zájmů, vzájemně si odporujících?

Nejvyšší soud cituje můj článek — a zamlčuje jméno autora. Je to tím zajímavější, že pro tuto kritiku (mimo jiné) byl jsem napaden v stavovské hlídce »soudcovských listů«. Umístění polemiky a její tón zbavily mne tehdy povinnosti, abych na ně odpovídal. —

Ale z toho si pranic nedělám. S povděkem naopak přijímám to, že nejvyšší soud si mého článku povšiml, i to, že rozhodnutí, kterým se zde zabývám jest koncipováno právě v duchu a ve shodě s účelem tehdejší mé kritiky. Nešlo mi o nic jiného, než aby platil zákon a prosadil svou vůli proti úmyslnému vzdoru osobních zájmů, kterým právě má klásti meze tak, aby zachováno bylo právo.

Nejvyšší soud správně převedl otázku na pole spoluvlastnictví, žaloby na jeho ochranu a jejich důsledků. Odmítl analogie nezmocněného jednatelství a ovšem i dedukci z § 1238.

Ke konci praví: »Žalovaný namítal v první stolici také, že žaloba jest pouhou šikanou, protože byla podána v době, kdy se již po několik týdnů stavělo, a protože se domáhá obnovení předešlého stavu, což by bylo spojeno s velkými a zbytečnými útratami. Netřeba tu řešiti otázku, zdali šikanosní výkon práva má za následek jen

povinnost k náhradě škody podle § 1295 II. obč. zák. v doslovu III. nov., či zdali může vésti k tomu, že by soud k takovému výkonu práva vůbec pomocné ruky neposkytl...«

K tomu jen poukazuji na dva příklady:

Německý obč. zákon praví v § 226: »Die Ausübung eines Rechtes ist unzulässig, wenn sie nur den Zweck haben kann, einem Anderen Schaden zuzufügen«.

Švýcarský obč. zák. v čl. 2. praví: »Jederman hat in der Ausübung seiner Rechte und in der Erfüllung seiner Pflichten nach Treu und Glauben zu handeln. Der Offenbare Missbrauch eines Rechts findet keinen Rechtsschutz«.

Srovnáme-li tato dvě ustanovení s § 1295 druhým odst., vidíme, že náš zákon jde cestou docela opačnou, poskytuje jen nárok na náhradu škody tomu, kdo byl poškozen šikanosním použitím práva, a tvoří takto doplněk k nezměněné zásadě § 1305. Viz ostatně zprávu komise pro věci justiční (Panská sněmovna XXI. 1912 příl. 78) strana 259 a násl., kde stanovisko německého zák. výslovně a s přesvědčujícím odůvodněním bylo odmítnuto.

Prestíž nejvyššího soudu je pro mne věc nedotknutelná, přímo posvátná. Bránil bych se do posledních důsledků tomu, aby kterýkoli úřad ve státě mohl nejvyššímu soudu vracet rozsudky a nařizovat, jak má rozhodnouti. Ale k této formální syrchovanosti patří i zachování věcné, vědecké úrovně rozhodnutí jeho. A hájiti tuto úroveň — to jest úroveň kritiky, po případě i velmi ostré. V její prudkosti — pochází-li se strany nezúčastněné a objektivní — zrcadlí se jen upřímný zájem pro věc a nic jiného.

JUDr. František Matouš:

Z praxe.

V.

S prodeje nemovitosti sešlo, protože kupec nesehnal cenu trhovou. Sepsáno proto neprodleně disoluční prohlášení, jímž zrušena smlouva sice už ohlášená, ale ještě nevtělená, které podáno bernímu úřadu ku příslušné položce poplatkového rejstříku, a jím také odvoláno bylo učiněné již přiznání ku vyměření obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí. Zemské finanční ředitelství v Praze po roce vyrozumělo obě smluvní strany, že v důsledku zmíněného prohlášení disolučního, jimi podaného, odpadá výměra poplatku převodního (320 Kč) ze zrušené smlouvy, a předepsalo jako obvykle v takových případech pouze malou částku peněžitou (asi 30 Kč), zřejmě jako odškodnění režijních výloh s vyřízením tohoto aktu spojených. Zdálo se, že tím jest tato záležitost také poplatkově vyřízena. Ale teprve po třech letech přichvátal prodávající celý poděšen, a přinesl právě mu doručený povědomý tiskopis, jímž zemský inspektorát pro zemské dávky v Praze ho vyzýval, aby na připomeném formuláři podal přiznání ku dávce z přírůstku hodnoty nemovitostí ze řečené zrušené smlouvy (N III. 265.290/7709/1925, originál jest po ruce) a na výzvě té připsáno bylo perem doslovně: »Ježto státní převodní poplatky byly vyměřeny, bude vyměřena i dávka z přír. hodnoty.« To znamenalo, že Z. I. sice vzal na vědomí včasné mu oznámené zrušení smlouvy, sledoval však její vyměřovací proces poplatkový, a nyní, když vše zdálo se upadnouti v zapomenutí, znenadání přepadl stranu,

dávkou touto jinak povinnou, výzvou ku přiznání, v níž jí předstíral, že zmíněný správní poplatek za úřední výkon jest poplatkem převodním, ve zřejmém obmyslu, výmoci od ní přiznání, jehož sepisem, podpisem a zasláním by strana doznala oprávněnost zavedení vyměřovacího řízení, čímž osud její byl by asi zpečetěn. Snadno lze se domyslet, co by bylo následovalo, kdyby toto vyznání ku přiznání bylo ponecháno bez povšimnutí, a po prošlé takto lhůtě přiznací byla by nastala možnost vyměřiti dávkou tu z moci úřední. Jak nepadno bylo by se jednou vysvětlovalo, že děje se straně očividná křivda, a jak obtížně vymahalo by se anulování provedeného již řízení. Jenom tím, že postižený uchylil se ihned po dojití výzvy k notáři, který mohl ještě ve čtrnáctidenní lhůtě přiznací vše Z. I. zevrubně vyložití a náležitě doložití, bylo v zárodku zabráněno škodě, kterou nesvědomitost kohosi nezkušenému poplatníkovi způsobiti se chystala.

Z daleka, z výsky v horách zapadlé, přes oblasti dvou notářství vážila dlouhou a nákladnou cestu testátorka hluboko do kraje, kde ji nikdo neznal, aby notáři, jí úplně neznámému, a také i ji neznajícimu, svěřila vše, co jí přimělo k tomu, aby dala si napsati a uschovati soukromý testament svůj na místě tak vzdáleném svého bydliště. Typický případ bezdětného manželství, nutící ku včasnému opatření mortis causa, a hlavně bezpečně ztajenému, aby druhý manžel, či »jeho strana«, — s nimiž nutno přes všechny potíže a nesnáze přece jen ve snesitelných poměrech dožiti, — zvěděli o všem až když zůstavitele tu již nebude. Náležitě obsloužena, ujistivši se poznovu naprostou spolehlivostí a bezpečností umístění své poslední vůle a pečlivě uschovavši depositní stvrzenku, kterou, jak se zmiňuje, ihned odevzdá tomu, jehož nejvíce obmyslila, aby věděl, kde, co a jak jest, vrací se po skončeném aktu uspokojena zpět do prostředí svého, z něhož na krátko pod jakousi záminkou unikla, aby závčas si »udělala pořádek« pro případ, kdy — jak praví Heyrovský — nebude již subjektem svého vezdejšího majetku.

Za nějakou dobu na to vyšlo vládní nařízení číslo 50/26 — a manžel pořizovatelky, který zatím stal se starostou své obce, dostává »přísně důvěrný« dotaz soudní, zda jeho manželka, pro niž jest tam a tam uložena závět, jest ještě na živu. Co potom následovalo, měl si poslechnouti autor tohoto evidenčního zařízení jako drastický příklad jeho důsledků. Že to odnesl pak zase jen notář, jest samozřejmo, ač provinil se jenom tím, že učinil, »co zákony kázaly jemu!« Případů, podobných tomuto skutečnému příběhu, není pořádku, ježto, jak všeobecně jest přece známo, i obyvatelé větších obcí tvoří dohromady vlastně jednu velmi rozvětvenou »přízeň«, jejíž členy jest ovšem i obecní představenstvo, čímž umožněn jest dokonalý rozhlas všeho, co »na obec« dojde od úradů.

Výnos ministerstva spravedlnosti z 30./VI. 1928 číslo 26.795/28, intimovaný notářskými komorami počátkem září t. r., snaží se vyvrátiti nebo aspoň protidůvody paralysovati vše, co proti vládnímu nařízení čís. 50/26 bylo doloženo dosud uvedeno. Dobře míněné vývody jeho jsou však upřílišněně teoretické, jak ani jinak nemůže býti tam, kde schází bezprostřední styk se skutečným životem, který tak přizpůsobivě a vynalézavě uhýbá se zásahu určitých předpisů bytí sebe prospěšnějších, jimiž spřáhnouti se nedá, a proto také znalost a ocenění potřeb praxe nejsou dokonalé.

Přes všechno ubezpečování o výhodách a přednostech takto zavedené evidence posledních pořízení, a kautelách jí poskytovaných, zaujala k ní klientela stanovisko důsledně odmítavé. Po více než dvouleté působnosti tohoto vládního nařízení nelze již mluvit o pouhém počátečním snad odporu, vzešlém z nepochopení, nevystihujícího nejlepší vůli zákonodárcovu prospěti, ale běží již o definitivní rozhodnutí všech, jichž se mělo týkati. Dnes možno říci, že zahubilo nejtradicionálnější obor notářský, neboť sepis a úschova poslední vůle u notáře bylo dotud pravidlem typickým. Kde jindy psávalo se závětí i dovětků co rok řada desítek, píší jich nyní sotva několik, a to ještě strana, poučena dle § 2 odstavec 2 cit. vl. nař., rozhoduje se velmi rychle, a prohlašuje, že když je to tedy teď tak zavedeno, raději ponechá si svoje poslední pořízení u sebe, anebo postará se o jeho schování pryč někde jinde, kde, jak výslovně podotkne, »úřady k tomu nemohou!« Také ubývá i posledních pořízení posud u notáře uložených, neboť co chvíli přijde kdosi, a vyžádá si takovou svoji písemnost, že pryč doma do ní zevrubněji nahlédne, něco v ní pozmění, nebo návrh jiných ustanovení si načrtne, a zase to co nejdříve přinese, ale vždy zůstane pouze při tomto slibu, neboť neobjeví se tu již nikdy víc! Tato tvrzení nejsou tendenční, ale statisticky věrohodně prokázána.

Tak vládní nařízení čís. 50/26 nejen nedocílilo zamýšleného zkatastrování co největšího počtu písemných posledních vůlí, ale naopak rozvála množství jich dotud soustředovaných u notářů do úkrytů přerozmanitých a naprosto nepostižitelných.

Kdo způsobuje tím stranám škody civilně právní, na něž poukazuje zmíněný intimát, a kdo tedy je za ně i zodpověden, jest arci na snadě; notář plnicí nařízení, jímž byl tak citelně postižen, jím ovšem není. Co si má počítí, vyjádří-li se testátor, často velmi resolutně, že ponechá u notářství svoje poslední pořízení pouze tehdy, nebude-li nikdy a nikam hlášeno? Musí trpně přihlížeti k tomu, jak ukládáno jest ve skryších, ani vhodných ani bezpečných, ale přímo vybízejících ku zašantročení.

Takový jest skutečný nynější stav, vytvořený tímto vládním nařízením, kteréž nemohouc ani postihnouti evidenční povinnosti ohlašovací pořizovatele, uložilo jí jenom notářům, nepodřídilo jí však také všechny ostatní depositáře posledních vůlí, jako zejména advokáty, obecní úřady a také veliké množství soukromníků, u nichž v daném případě sotva bude kdo závět hledati. A tak přímo proti snaze a cíli řečeného intimátu bude spíše přibývati případů, kdy bude nutno pozůstalost prodělati podle zákona proti vůli zůstavitele, jejíž úkryt nebude lze vypátrati. Dědicové vždycky obracejí se nejprve na notáře s dotazem, zdali zůstavitel nezanechal u něho nějakou písemnost, a jsou velmi zklamáni při odpovědi záporné, říkajíce, že není-li zde ničeho, nutno míti za to, že vůbec písemně nepořídil. Nyní, když poslední vůle z obvyklé úschovy notářské takto jsou vypuzovány, bude shánka pozůstalých po písemném projevu vůle zamřelých velice stížena, či snad vůbec zne-možněna.

Důvěra testátorů v notáře spočívala nejen v osvědčeném přesvědčení, že poslední pořízení u něho sepsaná vždy docílí souladu přání pořizujících s ustanoveními zákona, ale také v nikdy nezklamaném vědomí, že u něho zůstanou nejbezpečněji a také nejtajněji uložena, a nedoví se o nich nikdo jiný, než komu pořizovatel o tom sám pověděl, nebo jemuž předal příslušnou potvrzenku

depositní. Zkušenost přesvědčuje, že každý, kdo u notáře pořídil pro případ svého úmrtí, učinil vždy dle návodu notářova spolehlivá opatření, aby všichni, na něž pama-toval, nebo komu jinak na tom záleží, věděli, kde po-slední vůle jest. Toto smýšlení pořizovatelů po generace vžitě nelze ničím změnit, a proto jest vysvětlitelné, že veškerá snaha po úřední evidenci bude nevykořenitelně perhoreskována.

V některých příkladech Hartmanovy sbírky knihov-ních usnesení jest osvědčováno kolkování listin v nich citovaných nebo ohlášení jich ku vyměření poplatků až na konci. Běží však téměř zpravidla o případy s listi-nou pouze jedinou. To přimělo — jistě však neodůvod-něně — některé referenty knihovní k tomu, že požadují, aby každá knihovní žádost v návrhu usnesení uváděla kolkování nebo poplatkové hlášení všech příloh, byť by jich bylo sebe více, v přehledu až naposled. Provází-li však tabulárku několik listin téhož pojmenování (kvi-tancí, prohlášení atd.), jest pak nutno, v takové pře-hledné rekapitulaci je podrobně specifikovati pro uva-rování záměny a omylů, což arci nepřidá úhlednosti soudního usnesení, nehledě k tomu, že rozměry jeho vzrostou někdy takřka ve dvojnásob. Konečně pak ně-kde jde se tak daleko, že jenom pro berní úřad vyhoto-vuje se usnesení takto úplné, kdežto na vyhotoveních, jimiž vyrozumívají se ostatní účastníci, jest tento výčet listinný vynecháván. To má však v zápětí, že strana ne-má v ruce úředního dokladu o tom, že listiny, podané její jménem, byly právním zástupcem náležitě kolkovány anebo zavčas poplatkově hlášeny, ač nelze upříti jí ná-rok na takové úřední potvrzení, zejména tehdy, když přílohy, na nichž záleží, nutno doručiti zájemníkům ji-ným, a znění návrhu originálu knihovní žádosti, u sou-du založeného, není důkazem rozhodným. Proto není zajisté jednoduššího řešení, nežli ponechávati, jak na-mnoze jest vžito, v návrhu usnesení tak i ve všech jeho vyhotoveních přímo při každé listině tam citované označení počtu její archů, jich kolkování, nebo dat její hlášení ku výměře poplatků, a ku konci usnesení umístiti pouze potvrzení o zapravení vkladného kolky, nebo po-známku, že jest třeba je vyměřiti. Jest to rozhodně pře-hlednější a proto účelnější a praktičtější.

Výnos ministerstva financí ze dne 30./V. 1928 číslo 57.384 o poznačování nově povstalých parcel, otištěný v čísle 7—8 (ročník Č. 1928) Věstníku ministerstva spravedlnosti, projevil konečně mínění, že »Obsahuje-li plán návrh svého vyhotovitele na označení nově povstalých parcel, nebo jejich dílců, nelze tuto okolnost považovati za závadu plánu, naopak spíše za jeho výhodu, neboť jest tím značně ulehčena práce přednosta katastrálního měřičského úřadu«, a dále »Souhlas s poznačením no-vých parcel nebo jich dílců může býti potvrzen na po-lohopisném plánu a jeho snímcích také tehdy, žádá-li o to strana nebo kterýkoliv zájemník.«

Ministerstvo financí prokázalo tím vzácné pocho-pení, dnes vskutku tak řídké u nejvyšších instancí, pro naléhavé potřeby praxe, zabrzdilo chaos způsobovaný rozličným výkladem katastrálního zákona číslo 177/27, zejména jeho § 80, a ještě rozmanitějším jeho praktiko-váním, stupňovaný tolika a tak protichůdnými provádě-cími výnosy a interními normálkami, kterýž dovršen byl monstrosním výnosem ministerstva spravedlnosti z 11./V. 1928 číslo 11.690, uveřejněným pod číslem 17

v sešitě 6. téhož ročníku jmenovaného Věstníku, jimž zaváděna byla agenda tak komplikovaná, že nemožnou strukturou svou připomínala spíše instrukce útrpné justice pro složitá mučidla. S uspokojením možno proto konstatovati, že alespoň částečně byl restituován status quo ante, a do jisté míry obnoven dřívější způsob práce se situačními plány, vyhovující jak úřadům tak i stra-nám. Stav výše zmíněný byl vskutku neudržitelný, a zase jen výstižně znázorňoval, kam se nutně dospěje, když zákon a jeho prováděcí nařízení vědomě a úmysl-ně přezírají možnosti uskutečnění jich v praxi, a pranic nepřihlížejí ku dosavadním, po většině se osvědčujícím předpisům, kteréž postačilo by pouze poopravit, aby ještě lépe vyhovovaly, takže není třeba je nahrazovati zcela jinými, nadobro odlišnými, kteréž z uvedených důvodů dříve nebo později musí naprosto selhati.

Neosvědčilo se tudíž velmi záhy vymezení nově tvořených parcel pouhými písmenami s výhradou poz-dějšího definitivního ciferného jich poznačení katastrál-ním úřadem měřičským. Kdyby při kodifikaci zákona katastrálního a stylisaci jeho prováděcích výnosů byl směl spolupracovati také zkušený p r a k t i c k ý tabu-larista, aspoň takový zručný listovní, byl by jistě upo-zornil na řadu případů, kdy jest bezpodmínečně nutno, aby již při sepisu listin mohly strany jednati dle plá-nů definitivně adjustovaných, jako na příklad, že nelze smluvně zřizovati služebnosti ve prospěch a k tíži dílce pozemku provisorně písmenami označeného, o němž není ještě rozhodnuto, zdali katastrální úřad měřičský prop-ůjčí mu samostatné číslo parcelní, anebo sloučí ho s po-zemkem sousedním, protože nelze pak přesně vyjádřiti doložku intabulační, a tím i návrh knihovního usnesení.

Jest však příznačno pro poměry naše, když tako-vému výtvoru zákonodárnému možno dopřáti jenom tak kratičké období působnosti, které právě stačí, aby ne-pochybně se prokázalo, že déle obstátí nemůže.

Dr. Eduard Liska:

K zákonu o drobných pachtýřích.

Při převodu nemovitostí získaných podle zákona o drobných pachtýřích (čís. 318/19 Sb. z. a n.) bylo ve smyslu novely k zákonu tomu (zák. č. 311/20 Sb. z. a n.) vyžadováno svolení státního pozemkového úřadu též tehdy, pakli nastupiteli byli syn a snacha nebo zeť a dcera. Zeť neb snacha nebyli tedy zahrnováni pod pojem »potomci« uvedený v cit. novele.

Tato okolnost vedla často k důsledkům pro strany nepříznivým. Aby se totiž vyhnuly potřebě svolení státního pozemkového úřadu, které zejména v poslední době udělováno bylo velmi zdráhavě a po značných průta-zích, provedly strany nejdřív převod nemovitosti na zá-kladě hořejšího zákona na syna neb dceru, a potom te-prve nabyvatel převedl ideelní polovici oné nemovitosti zvláštní smlouvou na svého manžela (-lku). Tedy dvojí převod, dvojí poplatky, dvojí útraty.

Proto tím vítanějším bude rozhodnutí nejvyššího soudu v Brně ze dne 5. října 1928 R IV 133/28, podle něhož dlužno pod pojem »potomci« uvedený v čl. I. č. 4 zákona ze dne 15./4. 1920 čís. 311 Sb. z. a n. zahrnouti též zetě a snachy (též nastávající).

Důvody tohoto rozhodnutí doslovně zní takto:

»Zákon (§ 22 odst. 2 zákona o drobných pachtýřích ve znění novely ze dne 15. dubna 1920 č. 311 Sb.) ne-